

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การวางแผนจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูง : กรณีศึกษาบ้านสันป่าเกี๊ยะ และ
บ้านป่าเมียงน้ำเมิน ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน

นายบรรศักดิ์ เพชรานนท์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์	ดร.มนัส สุวรรณ	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	ดร.นवलศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์	กรรมการ
รองศาสตราจารย์	ประหยัด ปานดี	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวางแผนจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูง : กรณีศึกษาบ้านสันป่าเกี๊ยะ และบ้านป่าเมียงน้ำเมิน
ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประการแรกเพื่อแบ่งประเภท
การใช้ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ บนพื้นที่สูง ประการที่ 2 เพื่อศึกษามาตรการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ที่
เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง ประการสุดท้ายเพื่อศึกษาการจัดระบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับ
พื้นที่สูง

ผลการศึกษสามารถแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 4 ประเภท คือ ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน พื้นที่ทำ
การเกษตร และ หมู่บ้าน ประเภทแรก ป่าอนุรักษ์ประกอบด้วยป่าธรรมชาติซึ่งกำลังเสื่อมลงทางนิเวศวิทยา

และป่าสนปลูกซึ่งมีไฟฟ้าเป็นอุปสรรคทำลายการสืบลำดับทางนิเวศวิทยา ประเภทที่สอง ป่าชุมชนได้แก่บริเวณพื้นที่ที่ชาวเขา และชาวไทยพื้นเมืองลักลอบตัดไม้ใช้สอย ประเภทที่สาม พื้นที่ทำการเกษตรประกอบด้วยพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน พื้นที่ซึ่งทำการเกษตรโดยไม่มีมาตรการอนุรักษ์ และพื้นที่ทำนาเดิมซึ่งอยู่ในเกณฑ์ทำการเกษตรได้ โดยพิจารณาจากความลาดเท และความลึกของดิน ประเภทสุดท้าย คือ หมู่บ้านซึ่งมีปัญหาลายประการ

การวิเคราะห์ความเหมาะสมเพื่อวางแผนพัฒนาสำหรับแต่ละประเภทการใช้ที่ดิน พบว่าป่าสนปลูกควรมีมาตรการป้องกันไฟฟ้า และปลูกไม้ประเภทกล้วยป่า และไผ่ป่าบริเวณต้นน้ำ ป่าชุมชนควรปลูกไม้ใช้สอยที่มีลักษณะโตเร็ว ได้แก่ยูคาลิปตัส และไผ่ ไม้ตระกูลก่อและสนสามใบ ซึ่งจัดให้มีระบบการปลูกรอบตัดฟัน 5 ปี โดยองค์กรชาวบ้าน พื้นที่ทำการเกษตรประกอบด้วยการปลูกพืชไร่แบบหมุนเวียนพืช และสลับเป็นแถบและปลูกพืชตระกูลถั่วเป็นแนวไม้พุ่มตามความลาดเทของพื้นที่ มีไม้ยืนต้นและพืชสมุนไพรแซมในพื้นที่ ปลูกกล้วยและไผ่ป่าในร่องห้วย และมีไม้ใช้สอยเป็นแนวกันลม พื้นที่ทำนาจัดให้เป็นระบบเกษตรผสมผสานข้าวกับพืชไร่ตระกูลถั่ว และเลี้ยงปลา ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนั้น ควรเน้นในแง่แหล่งน้ำใช้สอย การรณรงค์องค์กรชุมชน และสาธารณสุข ตลอดจนปลูกจิตสำนึกด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

Title of Thesis Planning for Highland Resources Management :
A Case study of Ban San Pa Kia and Ban Pa Miang Nam Moen,
Tambon Maena, Amphoe Chiang Dao, Changwat Chiang Mai

Author

Mr. Bavornsak Pejaranonda

M.S.

Geography

Examining Committee

Prof. Dr. Manat Suwan

Chairman

Assistant Prof. Dr. Nuansiri Wongtangswad

Member

Associate Prof. Prayad Pandee

Member

Abstract

The purpose of this research consists of three points. First, is to classify resource use patterns of soil, water, and forest on highland. Second, is to study some measures which are suitable for conservation of highland resources. Third, is to study how to manage agricultural land use system which is suitable for highland.

As for the first point, land use patterns are classified into four parts ; conservation forest, community forest, agricultural land, and the villages. Conservation forest is composed of the natural forest area which is in process of succession and the reforested Pinus kesiya area whose succession process is

vulnerable to forest fire. Community forest is the forest area which the hilltribes and local people have been exploited for their living. Agricultural area is composed of the field for rotation of crops without any measures of conservation and the paddy field, which is characterized by less steep slope and thicker superficial soil. As for the villagers, they are confronted with many problems.

From the analysis of development planning which is suitable for each pattern of land use respectively, it is found that the reforested Pinus kesiya forest should be given measures to protect from fire, and that wild banana and bamboo trees should be planted around the riverhead. As for the community forest, what should be forested are useful trees which are characteristic of rapid growth, such as Eucalyptus, Bamboo, and Pinus kesiya. It should be managed together with forestation-deforestation system of 5 year cycle which is put into practice by the community organization itself. The agricultural land should be composed of the field for rotation of strip cropping where some kind of beans and bush are planted in lines along inclination of land. There should be economic trees and herbs growing in the field, and banana and bamboo in ditch. Windbreaks are also necessary. The paddy field should be mixed with rice, beans, and fish culture. The development of quality of life in the villages should be achieved from the viewpoint of water supply, community organization, social welfare, and the realization of villagers toward conservation of natural resources on their own.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์ และรองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี
กรรมการทั้งสามท่าน ที่ได้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้ศึกษาขอ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ ปิ่นทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์
กิมชัย ที่กรุณาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อมูลต้น

ขอขอบพระคุณ หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว หัวหน้าด่านตรวจสัตว์ป่าเกยยะ
หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าขุนห้วยแม่มอก เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าทุกท่าน รวมถึงสหราชอาณาจักรบ้านสันป่าเกยยะ
และชาวบ้านป่าเมียงน้ำเมินที่มีความกรุณาให้ที่พักพิง และข้อมูลระหว่างออกสำรวจภาคสนาม

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ชาวภูมิศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกท่าน ที่มีส่วนช่วย
เหลือในการทำงาน และให้กำลังใจมาโดยตลอด นับตั้งแต่งานออกสำรวจเก็บข้อมูลภาคสนาม
งานวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ งานภาพและแผนที่ประกอบ จนถึงงานแก้ไขและเรียงพิมพ์

สุดท้ายนี้ สำหรับคุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องทุกท่านที่ให้การสนับสนุนสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง
จนกระทั่งมีวันนี้ขึ้นมา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved
บวรศักดิ์ เพชรานนท์